

dr inż. arch. Joanna Poczobut
Wydział Architektury Politechniki Gdańskiej

DZIAŁANIA REWITALIZACYJNE W MIASTECZKACH POLSKIEJ KRAJOWEJ SIECI MIAST *CITTASLOW*

Streszczenie

Możliwości dofinansowania inwestycji miejskich, jakie pojawiły się w Polsce po akcesji do Unii Europejskiej, nie są wystarczająco wykorzystywane, w szczególności w małych miastach (np. o liczbie ludności do 20 000 mieszkańców).

Mimo wielu trudności próbuje się przełamać powstający impas. Przykładem mogą być miasteczka województwa warmińsko-mazurskiego, gdzie pomysłem na ich odnowę – oprócz dofinansowania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego (RPO) – stało się uczestnictwo w międzynarodowej sieci miast *Cittaslow*.

Słowa kluczowe: rewitalizacja, małe i średnie miasta, *Cittaslow*, sieć miast, województwo warmińsko-mazurskie.

Summary

The opportunities for urban investment co-funding which emerged in Poland after its accession to the European Union are not taken to a satisfying extent, especially in towns, e.g. those with a population up to 20 000.

Despite many difficulties there are attempts to break the deadlock. Such attempts may be found for example in towns of Warmia and Mazury Province whose idea of funding their revitalization programmes – apart from applying for money allocated to Regional Operational Programme (ROP) – has become participation in the *Cittaslow* international network of cities.

Key words: revitalization, small and medium-sized towns, *Cittaslow*, network of towns, the Warmia-Masuria Province

Rewitalizacja miast jest złożonym, długotrwałym procesem. Jej przygotowanie i rozpoczęcie wydaje się dużo trudniejszą realizacją w tych najmniejszych miastach – o liczbie mieszkańców do 20 tysięcy. W Polsce tej wielkości miasteczek jest aż 672, co obecnie stanowi 75% wszystkich znajdujących się w kraju¹

---

¹ Według stanu na dzień 1 stycznia 2008 roku.

[Powierzchnia i ludność..., 2008]. Ma to swoje dość czytelne odniesienie w stosunku do województwa warmińsko-mazurskiego, na którego terenie znajduje się 38 małych miasteczek (na 49 wszystkich miast), stanowiąc 78% w województwie.

Minęło już pięć lat od akcesji Polski do Unii Europejskiej. Pomimo nowych możliwości rozwoju małych miast, jakie pojawiły się wraz z akcesją, nie zostały one najlepiej wykorzystane w stosunku do deklarowanych potrzeb. Wiele miasteczek wciąż nie ma aktualnej, pełnej dokumentacji planistycznej, a przede wszystkim – Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Sposobem na rozwój i promocję miasta oraz zachętą w przygotowaniu wymaganych materiałów i opracowań może okazać się działalność w stowarzyszeniu miast. Konieczność spełnienia tam wielu warunków zobowiązuje gminę miejską oraz samych mieszkańców do wzmożonego wysiłku na rzecz miasta, do wytyczenia i realizacji konkretnych zadań – indywidualnych dla danego miasta oraz podjętych wraz z innymi partnerami. Obecnie najatrakcyjniejszym atutem pracy w sieci miast jest możliwość wspólnego występowania o środki unijne dla realizacji wytyczonych zadań. Korzyścią takiego działania miast w skali regionalnej i krajowej jest rozproszenie ruchu turystycznego, tak by miasta te mogły „stanowić przeciwwagę odciążającą inne obszary i równoważącą rozwój” [Kosiński, 2000].

Działalność sieci miast dotyczy zwykle jednego, tematycznego celu realizacji, który jedynie dopełnia aktywność prężnie rozwijającego się miasta. Współcześnie znane są takie organizacje, jak na przykład Europejska Sieć Miast dla Dzieci (celem jest promocja działań na rzecz dzieci), Stowarzyszenie Gmin Polska Sieć „Energie Cités” (efektywne wykorzystanie energii, promowanie energii odnawialnej), „Miasta dla rowerów” (poprawa warunków jazdy rowerowej w miastach i poza nimi, popularyzacja roweru jako przyjaznego dla środowiska środka transportu) albo międzynarodowa sieć „Miasta dla mobilności” (wprowadzenie systemu rowerów miejskich w powiązaniu z komunikacją miejską). Ze względu na swoją historię i zasób kulturowy miasteczka mogą przyłączyć się także do Stowarzyszenia Miast Króla Kazimierza Wielkiego (partnerstwa współpraca między kazimierzowskimi miastami królewskimi), a nawet do związku miast secesyjnych „Réseau Art Nouveau Network” (badanie, ochrona i upowszechnianie zasobów związanych z secesją). Niewiele jest takich organizacji, w których małe, mniej zamożne gminy mogą upatrywać szansę rozwoju w działaniach w zespole z innymi miastami.

Najbardziej interesującą ofertą dla małych i średnich miast, pomocną w zwiększeniu szans na ich rozwój społeczno-gospodarczy, wydaje się obecnie Międzynarodowa Sieć Miast *Cittaslow* [<http://www.warmia.mazury.pl>], (symbolizowana charakterystycznym logo – ślimakiem (rys. 1).

Sieć założona we Włoszech w 1999 roku zajmuje się promowaniem idei „dobrego życia” w miasteczkach posiadających do 50 tysięcy mieszkańców. Obecnie w ruchu stowarzyszonych jest ponad 118 miast z co najmniej 16 państw (Australia, Austria, Belgia, Dania, Hiszpania, Holandia, Niemcy, Nowa Zelandia, Norwegia, Polska, Korea Południowa, Portugalia, Szwajcaria, Szwecja, Wielka Brytania i Włochy). Polska Krajowa Sieć Miast *Cittaslow* działa już od dwóch lat – 13 kwietnia 2007 roku została uznana przez Międzynarodowy

Rysunek 1. Logo *Cittaslow*

Źródło: Wrota Warmii i Mazur. Regionalny Portal Informacyjny [<http://www.warmia.mazury.pl>]

Komitet Koordynujący w Urbino. Obecnie siedziba polskiej części międzynarodowej organizacji mieści się w Biurze Jakości i Znaków Regionalnych Urzędu Marszałkowskiego w Olsztynie. Założycielami stowarzyszenia w Polsce są cztery miasteczka województwa warmińsko-mazurskiego: Reszel (5059 mieszkańców; już w 2004 roku został członkiem międzynarodowej sieci), Lidzbark Warmiński (16 251 mieszkańców), Biskupiec (10 318 mieszkańców) i Bisztynek (2464 mieszkańców)². 8 maja 2010 roku na posiedzeniu w Tirano do polskiej sieci miasteczek oficjalnie przyjęto Nowe Miasto Lubawskie (z województwa warmińsko-mazurskiego) i Murowaną Goślinę (z województwa wielkopolskiego).

Zadaniem stowarzyszenia jest troska o poprawę jakości życia mieszkańców miast członkowskich, z dala od pośpiechu typowego dla dużych miast i wielkich aglomeracji. Podobnie jak ruch *Slow Food* promujący regionalną żywność i jej smak, będąc w opozycji do *fast foodów*, tak idea *Cittaslow* przeciwstawia się powszechnej unifikacji, globalizacji i zatraceniu „smaku” życia w małych miastach. Jednak *slow* nie oznacza tego, że w miasteczku nic się nie dzieje i że jest tam nudno. Życie w miasteczkach *slow* ma się toczyć niespiesznie, w zgodzie z naturalnym środowiskiem. *Cittaslow* to miejsce *wolne* od zgiełku, hałasu i wszechogarniającej makdonaldyzacji, a nie *powolne* w sensie zamierającego ruchu. Stanowi ono idealne miejsce do niepowtarzalnego sposobu życia, w którym priorytet mają zasady poszanowania lokalnej tradycji i wartości kulturowych obok stosowania współczesnych technologii przyjaznych środowisku [<http://www.biskupiec.pl>]. Miasta członkowskie sieci promują regionalne rzemiosło, produkty i wyroby oraz zdrową, ekologiczną żywność; dążą do porozumienia pomiędzy lokalnymi producentami i konsumentami. Stowarzyszenie dba o poprawę wizerunku i atrakcyjność turystyczną swoich miast.

Chcąc zostać członkiem sieci *Cittaslow*, trzeba spełnić wiele warunków [Hutnikiewicz, 2009], z których najważniejsze są:

- dbałość o ochronę środowiska między innymi w zakresie kontroli jakości powietrza i wspierania rozwoju alternatywnych źródeł energii,

² Liczby mieszkańców miast podano według stanu na dzień 1 stycznia 2008 roku, *Powierzchnia i ludność...*

- starania o dobrą infrastrukturę miejską przez: przywrócenie zabudowie miejskiej historycznych cech, zapewnienie wygodnego i funkcjonalnego życia mieszkańców, tworzenie publicznych obszarów zieleni, dostosowanie przestrzeni w mieście do poruszania się osób niepełnosprawnych,
- troska o jakość produktów lokalnych przejawiająca się na przykład we wdrażaniu programów rozwijających smak czy też w przeprowadzaniu corocznych spisów typowych produktów,
- promowanie miasta i lokalnej turystyki, w tym: gościnności, dobrego oznaczenia tras turystycznych itp.

W miastach należących do sieci należy dążyć do stałej poprawy wymienionych parametrów oraz do prowadzenia obserwacji i badań mających na celu zastosowanie najlepszych rozwiązań dla „dobrego życia” zgodnego z lokalną tradycją.

Miasteczka *Cittaslow* w ramach międzynarodowej sieci dzielą się swoimi doświadczeniami i pomysłami, promują dobre, sprawdzone rozwiązania; są zobowiązane do podejmowania różnych wspólnych inicjatyw. Wszyscy członkowie stowarzyszenia spotykają się co roku. W 2008 roku odbyło się spotkanie w Orvieto³ we Włoszech, a w następnym, 2009 roku – w szwajcarskim Mendrisio. Uczestnicy prezentowali swoje osiągnięcia, mówiąc o innowacyjnej infrastrukturze, stosowaniu najnowszych technologii i współczesnej architekturze, a także o równoważeniu rozwoju miasteczek; chwalili się lokalnymi produktami i gościnnością.

Polska Krajowa Sieć Miast promuje swoje miasteczka w regionie, kraju i za jego granicami. Organizuje konferencje, wizyty studyjne w miastach członkowskich, festyny, na których prezentuje i propaguje założenia i funkcjonowanie miast *Cittaslow*. Do ważniejszych dotychczasowych inicjatyw Polskiej Krajowej Sieci Miast należy: promowanie Warmii i Mazur wraz z produktami ich lokalnego rzemiosła w San Daniele we Włoszech (21–25 czerwca 2007 roku), przygotowanie konferencji w Olsztynie na temat „Rewitalizacja Małych i Średnich Miast w świetle idei *Cittaslow*” (7–8 listopada 2007 roku), prezentowanie miast Międzynarodowej Sieci „Ulica Miast *Cittaslow*” podczas obchodów jubileuszu 700-lecia Lidzbarka Warmińskiego (8–12 sierpnia 2008 roku; w mieście odbył się też festyn i regionalny konkurs „Nasze kulinarne dziedzictwo – smaki regionów – Warmia, Mazury, Powiśle”), czy też zorganizowanie spotkania na zamku w Reszlu na temat „Miasta Sieci *Cittaslow* w promocji Województwa Warmińsko-Mazurskiego” (13 czerwca 2009 roku; festyn – jarmark został przygotowany przez Stowarzyszenie Kulturalne „Reszelanie”). Efektem tej działalności jest zainteresowanie uczestnictwem w stowarzyszeniu kolejnych dziesięciu polskich miasteczek, które dostrzegają w tym nowe możliwości promocyjne i inwestycyjne.

---

³ To obecnie główna siedziba stowarzyszenia. W tym włoskim miasteczku prowadzono, razem z Komitetem Koordynującym, szkolenia dotyczące edukacji sposobów żywienia, wypracowano projekty ochrony lokalnych produktów i rzemiosł, powiększono strefę ruchu dla pieszych, zadbano o kontrolę jakości powietrza, założono biura dla budownictwa zgodnego z wymogami ekologicznymi i utworzono wsparcie dla ochrony dziedzictwa kulturowego [<http://www.cittaslow.net>].

Stowarzyszenie wyznaczyło swoim uczestnikom bardzo ambitne zadania, których zrealizowanie – zwłaszcza w polskiej rzeczywistości i wobec problemów, z jakimi zmagają się nasze małe miasta – jest dużym wyzwaniem. Polskie miasteczka *Cittaslow* charakteryzują się odmiennymi możliwościami w zakresie społeczno-gospodarczych działań, różnią się posiadanym zasobem przestrzenno-kulturowym i przez to wydaje się, że nie mają równego startu i szans rozwoju.

Obecnie z czterech miasteczek polskiej sieci najbardziej atrakcyjnym pod względem zachowanych wartości kulturowych jest Reszel. Obok Ornety ma najlepiej zachowany układ przestrzenny na Warmii [Zagroba 2009]. W pięknie krajobrazowo położonym miasteczku zachował się cały średniowieczny rysunek urbanistyczny starego miasta, a w nim – rynek z ratuszem, kościoły, zabytkowe kamienice i zamek.

W obrębie najstarszych obszarów Biskupca i Lidzbarka Warmińskiego przetrwały jedynie fragmenty dawnej zabudowy. Powojenna odbudowa tych części miast polegała na postawieniu w miejscu dawnych kamienic wielorodzinnych obiektów mieszkaniowych, także z tak zwanej wielkiej płyty.

Obszary śródmiejskie nie zawsze pełnią rolę centrum miasta. Na terenie dawnych rynków najczęściej urządziła się skwery i zieleńce otoczone miejscami postojowymi dla samochodów. Tereny te już dawno przestały pełnić funkcje handlowe i kulturalno-oświatowe. Obecnie w Lidzbarku Warmińskim festyny i różne lokalne spotkania na ogół urządziła się nie na rynku, ale raczej przed Bramą Wysoką starej części miasta lub przy zamku.

Fotografia 1. Fragment zachowanego układu zabudowy starego miasta w Reszlu. Widok z wieży zamku (fot. J. Poczobut, 2007)

Fotografia 2. Ratusz na rynku w Reszlu – budynek Urzędu Miasta (fot. J. Poczobut, 2007)

Fotografia 3. Reszel – fragment zabudowy przy ul. Klasztornej (fot. J. Poczobut, 2007)

Fotografia 4. Zamek biskupów warmińskich w Reszlu z drugiej połowy XIV wieku (fot. J. Poczobut, 2007)

Fotografia 5. Biskupiec – widok w kierunku północnym na kościół pw. św. Jana Chrzciciela i fragment przyrynkowej zabudowy (fot. J. Poczobut, 2007)

Fotografia 6. Fragment zabudowy blokowej przy rynku w Biskupcu – zachodnia pierzeja placu Wolności (fot. J. Poczobut, 2007)

Fotografia Rynek w Lidzbarku Warmińskim – widok na południową pierzeję placu Wolności (fot. J. Poczobut, 2008)

Fotografia 8. Przyrynkowa zabudowa w Lidzbarku Warmińskim – północno-wschodnia część placu Wolności (fot. J. Poczobut, 2008)

Fotografia 9. Prezentacja Międzynarodowej Sieci „Ulica Miast *Cittaslow*” przed zamkiem w Lidzbarku Warmińskim (fot. J. Poczobut, 9.08.2008)

Fotografia 10. Prezentacja miast: Reszla, Biskupca i Asyżu (fot. J. Poczobut, 9.08.2008)

Fotografia 11. Obchody jubileuszu 700-lecia Lidzbarka Warmińskiego. Festyn na ul. Powstańców Warszawy przy Wysokiej Bramie (fot. J. Poczobut, 9.08.2008)

Fotografia 12. Uczestnik regionalnego konkursu „Nasze kulinarne dziedzictwo – smaki regionów Warmia, Mazury, Powiśle” (fot. J. Poczobut, 9.08.2008)

Pod względem stopnia zachowania wartości kulturowych w najmniej korzystnej sytuacji spośród miast założycielskich *Cittaslow* znajduje się Bisztynek – miasteczko, którego zabudowa w obrębie najstarszej jego części także została zniszczona w czasie działań wojennych 1945 roku, a potem w ponad 75% – rozebrana. Uzyskany w ten sposób materiał budowlany został wtedy przeznaczony na odbudowę Warszawy. Współcześnie miasteczko ma w centrum dużo niezabudowanych posesji, przez co historyczny układ przestrzenny wydaje się nieczytelny, a teren – wyludniony. Dotąd nie udało się odbudować ratusza, który został spalony jeszcze w 1939 roku. Prawdopodobnie najcenniejszy fragment starej części miasta stanowi dziś zabudowa znajdująca się w sąsiedztwie kościoła pw. św. Macieja Apostoła.

Bisztynek może wiele zyskać w wyniku nowej aranżacji najstarszej jego części. Ważne, by do realizacji wybrano projekt respektujący w swych założeniach skalę i małomiasteczkowy charakter zabudowy w poszanowaniu dla lokalnej tradycji. W uzyskaniu takich rezultatów zdecydowanie powinna przyczynić się sieć *Cittaslow*, która w swoich działaniach także kieruje się takimi kryteriami. W Bisztyнку należy zadbać o to, by nowo zabudowany obszar staromiejski nie stał się kolejnym osiedlem mieszkaniowym, tyle że z większym placem w jego centrum. Niezbędne jest przygotowanie całego programu społeczno-gospodarczego, w którym ta część miasta będzie centrum życia *slow* dla całej lokalnej społeczności. Aktywne uczestniczenie Bisztyńka w sieci miasteczek może spowodować, że realizacja tak ambitnych planów stanie się wreszcie realna.

Fotografia 13. Bisztynek – teren dawnego rynku. Widok na plac Chopina w kierunku północnym (fot. J. Poczobut, 2007)

Fotografia 14. Fragment zachowanej zabudowy przy ul. Kajki w Bisztyнку. Widok na kościół pw. św. Macieja Apostoła (fot. J. Poczobut, 2007)

Po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej w 2005 roku obecne miasteczka tak zwanego dobrego życia: Reszel, Lidzbark Warmiński, Biskupiec i Bisztynek, nie były zrzeszone w krajowej sieci *Cittaslow*, dlatego o dopłaty unijne mogły starać się jedynie indywidualnie. Wówczas żadne z nich nie wystąpiło na przykład o bezpośrednie dofinansowanie na rewitalizację w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR) przewidzianego na lata 2004–2006. Umożliwił to wtedy konkurs z Priorytetu 3. „Rozwój lokalny”, Działania 3.3 „Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojkowe”.

W województwie warmińsko-mazurskim z Poddziałania 3.3.1 „Rewitalizacja obszarów miejskich” (Działania 3.3), z miasteczek o liczbie ludności do 20 tysięcy mieszkańców, skorzystały tylko:

- Morąg (14 281 mieszkańców; 2 projekty: restauracja i rewitalizacja XIV-wiecznego ratusza oraz modernizacja budynków i zagospodarowanie terenu SP nr 3),
- Dobrze Miasto (10 469 mieszkańców; remont i modernizacja budynku kina „Przyjaźń”),
- Orneta (9307 mieszkańców; 2 projekty: renowacja i przebudowa zabytkowych kamienic przy placu Wolności 25, 27, 29 oraz renowacja kamienic o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym przy ulicy Pionierów),
- Susz (5550 mieszkańców; rewitalizacja parku miejskiego na obszarze Starego Miasta).

Z Poddziałania 3.3.2 „Rewitalizacja obszarów przemysłowych i powojkowych” w tej samej grupie miast dofinansowanie wykorzystała jedynie Nidzica (14 634 mieszkańców; I etap remontu ratusza miejskiego – adaptacja poddasza i remont dachu) i Gołdap⁴ (13 486 mieszkańców; 2 projekty: budowa kompleksu pływalni i hali widowiskowo-sportowej na obszarze powojkowym oraz adaptacja obiektów powojkowych w Gołdapi na placówki rekreacyjno-sportowe i muzeum)⁵.

Program ZPORR, a także wyżej wymienione projekty zostały już zakończone. Niestety, jak potwierdza praktyka, w okresie pierwszego etapu korzystania przez Polskę z dopłat unijnych (ZPORR) w wielu naszych miastach programy rewitalizacji były pospiesznie przygotowywane, przede wszystkim na potrzeby uzyskania dofinansowania. Po lekturze niektórych programów (nierazko mylonych z projektami) zaskakujący okazał się brak równoczesnych powiązań planowanych działań: przestrzennych, społecznych i gospodarczych, co jest warunkiem koniecznym w planowanym procesie rewitalizacji. Innym problemem okazał się brak komplementarności przedsięwzięć planowanych w sąsiedztwie,

⁴ Otrzymało ono na całkowitą wartość obu projektów 10,7 mln zł dofinansowanie z EFRR równą 7,6 mln zł. W ten sposób miasto Gołdap stało się jedynym w Polsce, należącym do grupy miast do 20 tysięcy mieszkańców, w którym na całkowitą wartość projektów rewitalizacyjnych powyżej 10 mln zł uzyskało z EFRR dofinansowanie powyżej 5 mln zł [Siemiński, Topczewska, 2009].

⁵ Dofinansowane projekty z Poddziałania 3.3.1 i 3.3.2 (Działanie 3.3, Priorytet 3) zostały wymienione na podstawie Umowy w ramach ZPORR w województwie warmińsko-mazurskim (Priorytet 3 – bez Dz. 3.4), stan na 31.07.2008 r. [<http://www.zporr.gov.pl>].

także tych projektowanych na obszarach sąsiednich województw. Zauważalne było także zjawisko powszechnej słabości w budowaniu lokalnych partnerstw i tworzeniu większej liczby miejsc pracy. Monitorowanie realizacji programów w miastach też nie zawsze przebiegało sprawnie⁶.

Obecnie urzędy marszałkowskie szesnastu województw w Polsce korzystają z indywidualnie przygotowanych Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO). Każdy z nich – w odróżnieniu od ZPORR – stosuje swoje zasady.

W województwie warmińsko-mazurskim nabór nowych projektów ubiegających się o dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) w ramach „RPO Warmia i Mazury” na lata 2007–2013 przewidziano w terminie od 31 lipca do 11 września 2009 roku. Na konkurs – bezpośrednio dotyczący rewitalizacji miast – z Poddziałania 4.2 „Rewitalizacja miast”⁷, Osi Priorytetowej IV „Rozwój, Restrukturyzacja i rewitalizacja”, przeznaczono prawie 20 milionów euro⁸. Według szacunków marszałka województwa z programu będzie mogło skorzystać około 30 miast [Zaczyna się..., 2009]. Bardzo prawdopodobne jest, że wśród nich znajdą się miasteczka z polskiej sieci *Cittaslow* (mogą już występować zespołowo). W konkursie promowane będą miasta charakteryzujące się wysokim potencjałem rozwojowym dla powstania atrakcyjnych centrów przedsiębiorczości, usług i zamieszkiwania (w nazwie osi priorytetowej), co pokrywa się z założeniami działania Krajowej Sieci Miast.

Obecnie cztery miasteczka Polskiej Krajowej Sieci *Cittaslow* jeszcze są ostrzegane indywidualnie, rzadziej jako zespół. Skoordynowanie prac na początku działania tego ruchu jest trudne – trzeba łączyć realizowanie indywidualnych pomysłów na rozwój swojego miasteczka z tymi, których wymaga uczestnictwo w stowarzyszeniu. Kolejnym miasteczkom członkowskim zapewne będzie dużo łatwiej „odnaleźć się” w sieci.

⁶ Podobne badania zostały przeprowadzone w 2007 roku dla miast województwa pomorskiego [Czyżewska, Poczobut, Skalski, 2007].

⁷ „Dzięki działaniu *Rewitalizacja miast* wdrożone zostaną procesy, które przywrócą obszarom możliwość sprawnego działania poprzez zmianę struktury terenów, przywrócenie i umieszczenie nowych funkcji, a przede wszystkim aktywizację tej przestrzeni i ich jakościowej zmianie. Wsparcie otrzymają projekty generujące wartość dodaną dla gospodarki, powiązane z powstawaniem miejsc pracy. Rewitalizacja (w szczególności centrów miast i zabytkowych dzielnic) realizowana będzie w jej trzech wymiarach: przestrzennym, społecznym i gospodarczym. Oznacza to wspieranie wszystkich jej elementów: zagospodarowanie pustych przestrzeni, poprawa funkcjonalności ruchu kołowego i pieszego oraz estetyki przestrzeni publicznych, tworzenie stref bezpieczeństwa i zapobieganie przestępczości, nadanie obiektom zdegradowanym funkcji kulturalnych i edukacyjnych, renowacja budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym, przebudowa lub remonty publicznej infrastruktury dla rozwoju funkcji turystycznych, rekreacyjnych i sportowych połączonych z działalnością gospodarczą oraz tworzenie warunków lokalowych i infrastrukturalnych do rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości. Działanie to będzie realizowane w miastach o wysokim i przeciętnym potencjale rozwojowym, zlokalizowanych w uznanych i potencjalnych rejonach turystycznych w województwie” [http://rpo.warmia.mazury.pl].

⁸ Na konkurs z Poddziałania 4.1 *Humanizacja blokowisk* przeznaczono 16 000 000,00 € (rozpoczęcie konkursu: 28 sierpnia 2009), a z Poddziałania 4.3 *Restrukturyzacja terenów powojennych i przemysłowych* – 11 849 851,00 € (28 października 2009) [http://www.rpo.warmia.mazury.pl].

Najważniejszą cechą miasteczka *Cittaslow* nie są zachowane wartości kulturowe, lecz jego kapitał ludzki. Niewymierne wartości, jak: zrozumienie i zaakceptowanie idei *Cittaslow* przez mieszkańców i lokalne samorzady, ich chęci do realizowania nowych pomysłów i zadań mogą przystosować miasteczko do nowej jakości życia. Przyjazna atmosfera, gościnność gospodarzy sprawi dobre wrażenie na turystach – jest najlepszą reklamą miasta i zachętą do pobytu dla przyjezdnych.

Przyjęcie zadań i aktywne uczestnictwo w sieci miasteczek może sprzyjać powstawaniu nowych miejsc pracy i spowolnieniu zjawisk bezrobocia oraz migracji ludności do większych ośrodków miejskich. *Cittaslow* jest pretekstem do bardziej aktywnego rozwoju małych miast, a także metodą na ożywienie lokalnej konkurencji gospodarczej. To strategia na rewitalizację miasteczek, na zachowanie ich tożsamości i dziedzictwa. *Slow* to sposób na nowe życie miasta, to interesująca metoda na promocję życia w małych miasteczkach.

Literatura

- Czyżewska A., Poczobut J., Skalski K. (2007), *Raport ewaluacyjny w zakresie projektów rewitalizacyjnych zrealizowanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na lata 2004–2006 (ZPORR) w Województwie Pomorskim wraz z rekomendacjami dla Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007–2013 (RPO WP)*, zlecenie Marszałka Województwa Pomorskiego współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Gdańsk, maszynopis.
- Hutnikiewicz I.M. (2009), *Polska Krajowa Sieć Miast „Cittaslow”* [w:] J. Poczobut (red.), *Specyfika odnowy małych i średnich miast w Polsce*, Stowarzyszenie Forum Rewitalizacji, Kraków.
- Kosiński W. (2000), *Aktywizacja turystyczna małych miast. Aspekty architektoniczno-krajobrazowe*, Monografia 269, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej Kraków, [za:] Ashworth G. (1992), *Planning for sustainable tourism*, „Town Planning Review” 3.
- Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2008* (2008), GUS, Warszawa.
- Siemiński W., Topczewska T. (2009), *Rewitalizacja miast w Polsce przy wsparciu funduszami UE w latach 2004–2008*, Difin, Warszawa.
- Zagroba M. (2009), *Problemy funkcjonalno-przestrzenne w małych i średnich miastach Warmii* [w:] J. Poczobut (red.), *Specyfika odnowy małych i średnich miast w Polsce*, Stowarzyszenie Forum Rewitalizacji, Kraków.

Strony internetowe:

<http://rpo.warmia.mazury.pl>

<http://www.biskupiec.pl>

<http://www.cittaslow.net>

<http://www.zporr.gov.pl>

Wrota Warmii i Mazur. Regionalny Portal Informacyjny, <http://www.warmia.mazury.pl>

Zaczyna się rewitalizacja miast, artykuł z dnia 24.07.2009 r., <http://pisz.wm.pl>